

Zondag Reminiscere 'Gedenk uw barmhartigheid'

Exodus 24:12-18

Mattheus 15:21-28

Cantate BWV 144 Nimm was dein ist und gehe hin

Gemeente van Jezus Christus,

eigen volk eerst. Dat horen we de laatste tijd wel vaker, zeker nu, vlak voor de verkiezingen, dit kan er dan ook nog wel bij.

De lezing begint met een opvallend nadrukkelijk: 'En uitgaande vandáar trok hij zich terug in het gebied van Tyrus en Sidon'. Waarvandaan was dat? Wat ging vooraf? Teruglezend vinden we hem in Gennesareth, een plaats in het betrekkelijk kleine gebied waar hij in het licht getreden was als leraar van Israel, iemand die de thora uitlegde, de woorden leerde, die Mozes aan zijn hart droeg, toen hij terugkeerde van de berg waar hij veertig dagen en veertig nachten verbleef in eenzaamheid, omgeven door onzegbaarheid.

Daar past allereerst het zwijgen, het luisteren, maar zo gaat dat niet bij ons mensen. Wij maken ons meester van alle dingen, ook van datgene wat meer is, oneindig veel meer dan wij. De uitleg van deze woorden was in octrooi vastgelegd, tot bezit verklaard, en wie geen licentie heeft mag geen leraar zijn. Evenmin mag je zomaar leerling zijn, zeker niet het volk, 'de schare die de wet niet kent', de ongeletterden. Zij zijn in Jezus' tijd de onreinen, de paria's, de dalits, zoals we die kennen, in onze eigen tijd, uit India.

Onlangs was te lezen in dagblad Trouw dat daar op dit moment iets ongedachts, iets nieuws begint te gebeuren, dat onaanraakbaren, langzaamaan, dichterbij worden geduld, en misschien moet ik zeggen: als mens worden herkend.

Zij zijn de inzet van het conflict tussen Jezus en de Farizeeën en Schriftgeleerden die zich bij hem melden vanuit Jeruzalem in Gennesareth, wanneer zij horen wát hij leert en vooral aan wíe. Met onreinen ga je niet om, dan raak je zelf onrein. Met hen deel je niet je brood, en al zeker niet dat andere brood, de wet van Mozes.

Van déze mensen spreekt hij wanneer hij zijn zwijgen, doorbreekt: ik ben niet gezonden dan alleen naar de verloren schapen van het huis Israel. Mensen aan wie hun erfrecht, de omgang met het woord dat Mozes op de berg ontving, werd ontzegd. Dit klinkt toch heel anders dan 'eigen volk eerst'. Hier is barmhartigheid gaande, hier wordt hun roep verstaan.

Maar ook de roep van de vrouw. Kanaanitisch wordt zij genoemd, een heel vreemd oud woord hier, er had gewoon als een naam van de eigen tijd: 'syrofenicisch' kunnen staan, zoals elders wél gebeurt. Kanaan, dat is: het land van voor de wet, het land zonder wet. Omgekeerde wereld, nu is het de betere plek om te zijn, voor hém, weg uit de greep van hen die zich de uitleg van de wet hebben toegeëigend. Weg van Jeruzalem. Je kunt het zien als een plaatje. Het optreden van Jezus laat een betrekkelijk klein gebied zien, en plotseling zien we in dit verhaal die afwijking, die felle uitschieter naar het land van Tyrus en Sidon, waarvandaan hij ook weer terugkeert. Een uitwijking naar het land, zonder wet, en toch ligt in dít land het keerpunt van deze weg. Dat keerpunt heeft een geluid, een schreeuw: Heer, ontferm U! Kyrie eleison. Zij roept om hulp, maar evenzeer vraagt hij háar om hulp. In de bothed van wat hij zegt klinkt zijn nood. Menselijk herkenbaar staat hij hier klem tussen twee keuzes, vast, geblokkeerd. Het ene en het andere. Het is niet goed het brood van de kinderen te nemen en voor de honden te gooien, maar haar schreeuw negeren, haar wegsturen doet hij ook niet. Wat dan?

De vrouw zegt daarop drie dingen

1. *ja, wél*: het is wél goed. Dat klinkt naar:

Gooi dat brood maar voor de honden. Vergéet die schapen.

2. Ze zegt echter ook 'Ja, wél Heer *sterker nog*: het gebeurt al. Wij syrofeniciers weten de weg naar de tafel allang te vinden. Verteld wordt immers elders in het evangelie hoe ook uit de streken van Tyrus en Sidon veel mensen naar hem toe kwamen. De honden eten (mee), terwijl jij voor je schapen/kinderen zorgt.

3. En ten derde zegt ze: *ja, zo is het*, je hebt gelijk. het is níet goed, en dat zegt ze met 'de honden en de heren'. Duidelijker dan zo kan ze de verhoudingen niet weergeven: ja het klopt. Dit brood is bedoeld voor Israel.

Dat is de ontlading, dan is er dat keerpunt: de klem laat los: o vrouw groot is jouw geloof! en hij keert terug, regelrecht terug naar de scharen.

De lezing vervolgt:(vs 29): en Jezus vertrok vandaar, ging langs de zee van Galilea en ging de berg op en hij zette zich daar neer. Dat is de daad die hem het leven gaat kosten. Hij neemt plaats opnieuw en nu definitief, als leraar voor de menigte aan wie het brood voor hun hart onthouden werd. Wat volgt is een ontlading van erbarming.

Genezingen, geschonken aan een onafzienbare menigte. Als uiting van zijn ontferming, maar vooral als teken dat hij dit doen mag: van godswege wordt gedragen dát hij leraar is, wát hij leert en aan wíe. 31 'en hij genas hen zodat de scharen zich verwonderde

want zij zagen stommen spreken, kreupelen gezond, lammen lopen en blinden zien. En zij verheerlijkten de God van Israel'. Om de weg die deze mens gaat.

De cantate gaat over ónze weg. Heeft óók een stevig woord in huis. Zonder enige inleiding krijgen we zometeen eerst een uitbrander: hier heb je je geld en nou wegwezen.

De cantate is geschreven voor de lezing van vier zondagen geleden, septuagesima, de zondag waarmee de lutherse kerk de voorbereidingstijd voor Pasen begint. In die lezing gaat het om mensen die boos zijn omdat zij na een dag werken evenveel betaald krijgen als degenen naar wie de hele dag niemand vroeg en dan op het allerlaatst toch nog een kans kregen. Zij/wij die zich verongelijkt voelen, worden met die begin woorden weggestuurd. Wegwezen en ophouden met dat geklaag, dat gemurmureer, je wordt er niet mooier of beter van, het knaagt aan je hart. Het knarst, en het schuurt.

Doe er wat aan, haal de bezem erdoor, haal wat je verborgen houdt te voorschijn, kijk het aan, doe je ramen open, laat er licht op vallen, alles waar je meent kwaad over te moeten zijn, en hou er vandaag nog mee op.

Veeg op weg naar Pasen het ouwe zuur uit je huis, veeg in deze tijd je hoofd en je hart schoon, misschien dat je dan ziet wat je al die tijd aan het doen was, met anderen en met je zelf.

De cantate haalt ons weg uit de kleinheid van het klagen. Deze kleinheid, houdt ons weg van het echte klagen, van het 'Heer, ontferm u' roepen, van onze echte verbijstering om alles waarin geen recht of rede te zien is. Want soms, vaak, ís het verdriet ons ook te groot, en niet te bevatten wat mensen elkaar aan doen.

Veertig dagen en veertig nachten was Mozes op de berg, en keerde terug met de woorden van God in zijn armen, en Jezus keerde terug, ging de berg op en voedde met dit brood het hart van mensen. Barmhartigheid gaat uit vandaar, helend, zoekt zich een weg, in ons en tussen ons.

Heel graag wil ik, in dit Luthergedenkjaar, de woorden nu zeggen waarmee lutherse predikanten hun de preek besluiten:

en de vrede van God die alle verstand te boven gaat zal onze harten en onze gedachten behoeden in Christus Jezus onze Heer.

Amen